

А. С. НЕМЧЕНКО, В. М. НАЗАРКІНА, Ю. Є. КУРИЛЕНКО

Національний фармацевтичний університет

ДЕРЖАВНІ ЕЛЕКТРОННІ ЗАКУПІВЛІ В ОХОРОНІ ЗДОРОВ'Я: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Метою дослідження є порівняння моделей електронних публічних закупівель у системі охорони здоров'я (ОЗ) України та країнах світу.

Результати. Проведене дослідження нормативно-правового регулювання та особливостей організації публічних закупівель в ОЗ у країнах Світової організації торгівлі (СОТ) та Європейського Співтовариства (ЄС). З метою спрощення процедур міжнародних торгів країн-членів СОТ відповідно до Переглянутої Угоди про державні закупівлі (GPA), яка набрала чинності 6.04.2014 р., створено єдине правове поле та інформаційний простір, використовуються національні та міжнародні електронні портали. Публічні закупівлі на ринку ЄС регулюються відповідними Директивами (the EU Procurement Directives). Ринок публічних закупівель України динамічно розвивається та реформується з метою забезпечення прозорості, відкритості процедур закупівель, економії коштів та уникнення корупційних порушень. Обсяг державних закупівель в Україні складає близько 13 % ВВП, що відповідає загальноєвропейській практиці. Законодавство в сфері публічних закупівель гармонізоване з міжнародними нормами. Електронна система закупівель ProZorro визнана однією з найкращих у світі, але потребує удосконалення нормативно-правового регулювання щодо підвищення відповідальності та професіоналізації користувачів.

Висновки. Узагальнення та використання закордонного досвіду дозволить удосконалити систему публічних закупівель у галузі ОЗ.

Ключові слова: публічні закупівлі; електронні закупівлі; охорона здоров'я; електронна система закупівель ProZorro

A. S. NEMCHENKO, V. M. NAZARKINA, YU. YE. KURILENKO

National University of Pharmacy

E-GOVERNMENT PROCUREMENT IN HEALTHCARE: INTERNATIONAL EXPERIENCE

Aim. To compare e-procurement models in the health care system of Ukraine and other countries of the world.

Results. The study of the regulatory framework and the peculiarities of public procurement organization in the health care system in countries of the World Trade Organization (WTO) and the European Community (EU). In order to simplify the international bidding procedures of WTO member countries in accordance with the Revised Public Procurement Agreement (GPA), which entered into force on 6.04.2014, a single legal framework and information space established, national and international electronic portals are used. Public procurement in the EU market is governed by the relevant Directives (the EU Procurement Directives). Ukraine's public procurement market is dynamically evolving and reforming to ensure transparency, open procurement procedures, cost savings and avoid corruption. Public procurement in Ukraine is about 13 % of GDP, which is in line with European practice. Legislation in the field of public procurement harmonized with international standards. The ProZorro e-Procurement System is recognized as one of the best in the world, but needs improved regulatory framework to increase accountability and professionalize users.

Conclusions. Generalization and use of foreign experience will improve the public procurement system in the field of health care.

Key words: public procurement; e-procurement; health care; ProZorro's online purchasing system

А. С. НЕМЧЕНКО, В. Н. НАЗАРКИНА, Ю. Е. КУРИЛЕНКО

Национальный фармацевтический университет

ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ЭЛЕКТРОННЫЕ ЗАКУПКИ В ЗДРАВООХРАНЕНИИ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ

Целью исследования является сравнение моделей электронных публичных закупок в системе здравоохранения (ЗО) Украины и странах мира.

Результаты. Проведено исследование нормативно-правового регулирования и особенностей организации публичных закупок в ЗО в странах Всемирной торговой организации (ВТО) и Европейского Сообщества (ЕС). С целью упрощения процедур международных торгов стран-членов ВТО в соответствии с пересмотренным соглашением о государственных закупках (GPA), вступившим в силу 6.04.2014 г., создано единое правовое поле и информационное пространство, используются национальные и международные электронные порталы. Публичные закупки на рынке ЕС регулируются соответствующими Директивами (the EU Procurement Directives). Рынок публичных закупок Украины динамично развивается и реформируется с целью обеспечения прозрачности, открытости процедур закупок, экономии средств и недопущения коррупционных нарушений. Объем государственных закупок в Украине составляет около 13 % ВВП, что соответствует общеевропейской практике. Законодательство в сфере публичных закупок гармонизировано с международными нормами. Электронная система закупок ProZorro признана одной из лучших в мире, но нуждается в усовершенствовании нормативно-правового регулирования по повышению ответственности и профессионализации пользователей.

Выводы. Обобщение и использование зарубежного опыта позволит усовершенствовать систему публичных закупок в области здравоохранения.

Ключевые слова: публичные закупки; электронные закупки; здравоохранение; электронная система закупок ProZorro

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Реформування галузі ОЗ України в контексті реалізації вимог законодавства щодо державних фінансових гарантій надання медичної допомоги населенню потребує удосконалення процесів забезпечення населення лікарськими засобами (ЛЗ) та медичними виробами, у тому числі системи публічних закупівель. Державні закупівлі мають велике економічне значення, за статистикою у розвинутих країнах вони становлять 10-15 % ВВП, у країнах, що розвиваються, – 30-40 %. Для порівняння – в Україні державні закупівлі становлять близько 13 % ВВП. Частка медичних закупівель становить 10-15 % у загальному обсязі [1].

Щороку в Україні за рахунок державного та місцевих бюджетів здійснюються десятки тисяч закупівель ЛЗ та медичних товарів. Так, у 2017 р. було здійснено більше 24 тис. закупівель на суму близько 12 млрд грн. Централізовані медичні закупівлі за визначеною номенклатурою здійснюються МОЗ, у т. ч. із залученням міжнародних спеціалізованих організацій, а також новоствореною закупівельною агенцією ДП «Медичні закупівлі». Децентралізовані закупівлі здійснюються закладами ОЗ та департаментами облдержадміністрацій в межах виділеного фінансування.

Отже, одним з ключових напрямів є створення сучасної системи публічних закупівель, гармонізованої зі стандартами ЄС, що матиме розвинуту інституційну структуру, конкурентне середовище, професійне супроводження,

прозорий і дієвий механізм електронних закупівель, що сприятиме розвитку міжнародного співробітництва у сфері публічних закупівель. Диджиталізація процесу публічних закупівель дозволяє суттєво підвищити їх ефективність та створює переваги під час аналізу, обліку, передачі та поширення інформації і є підтвердженням гласності та відкритості та одним із засобів боротьби з корупційними правопорушеннями.

Запровадження нових механізмів проведення закупівель у сфері ОЗ має ґрунтуватися на комплексному аналізі нормативно-правового регулювання та досвіду здійснення публічних закупівель ЛЗ в різних країнах світу, що є цікавим та корисним для України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню проблематики публічних закупівель присвячено достатньо багато наукових публікацій вітчизняних та зарубіжних учених, які спрямовані на виявлення основних проблем та вдосконалення нормативно-правового забезпечення публічних закупівель. При цьому методологічна база організації та проведення електронних публічних закупівель у охороні здоров'я не висвітлювалася.

ВИРІШЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі реформування системи ОЗ сфера державних закупівель ЛЗ та медичних

виробів потребує особливої уваги та окремих наукових досліджень.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТИ

Метою дослідження є аналіз систем електронних закупівель, що здійснюються для потреб ОЗ в країнах-членах СОТ, ЄС та в Україні.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У зв'язку з приєднанням України до Угоди СОТ про державні закупівлі (Government Procurement Agreement, GPA) з 1.01.2016 р. українські компанії отримали право брати участь у державних закупівлях 47 країн-учасниць угоди, серед яких: країни ЄС, Японія, США, Корея, Тайвань, Сінгапур, Гонконг і Канада. З цією метою використовується інтегрований портал СОТ інформаційних ресурсів доступу до ринку державних закупівель (e-GPA), який є єдиною точкою входу для внутрішніх та зовнішніх експортерів, Торгово-промислових палат, СОТ, бізнес-асоціацій, бізнес-шкіл, електронних майданчиків, інших міністерств та державних органів, ЗМІ [2]. Основними нормативно-правовими документами в сфері публічних закупівель є Типові закони Комісії ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ) «Про закупівлі товарів (робіт) та послуг» (1994 р.), «Про електронну торгівлю» (1996 р.) та «Про електронні підписи» (2001 р.) [3, 4].

Ключовим моментом Угоди про Асоціацію України з ЄС, яка набрала чинності 1.09.2017 р., є створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ЗВТ) та суттєва лібералізація торгівлі (усунення тарифів чи квот) між сторонами, гармонізація законодавства. В цьому контексті Кабінетом Міністрів України (КМУ) було розроблено Стратегію реформування системи публічних закупівель («дорожню карту») на 2015-2022 рр., а також затверджено Концепцію реформування закупівель ЛЗ та медичних виробів, допоміжних засобів, інших товарів медичного призначення [5, 6].

Процедури публічних закупівель всіх товарів та послуг у ЄС регламентуються відповідними Директивами, серед них: Директива 2014/24/ЄС «Про державні закупівлі», 2014/25/ЄС «Про закупівлі у сфері комунального господарства», 2014/55/ЄС «Про електронне інвойсування» [7, 8]. У сфері ОЗ закупівлі здійснюються з урахуванням специфіки предмету закупівлі – ЛЗ – відповідно до вимог Директиви 2001/83/ЄС «Про Кодекс законів Співтовариства щодо лікарських засобів для людини» (зі змінами) та Належної практики закупівель [9]. Відповідно до Директив ЄС публічні закупівлі базуються на принципах добросовісної конкуренції серед

учасників; максимальної економії та ефективності; відкритості та прозорості; недискримінації учасників; об'єктивної та неупередженої оцінки тендерних пропозицій; запобігання корупційним діям і зловживанням. Електронні закупівлі в країнах ЄС мають на меті насамперед спрощення процесів управління закупівельним процесом та зниження операційних витрат учасників закупівель. В Україні електронні закупівлі запроваджені з метою підвищення прозорості, уникнення корупції, раціонального витрачання бюджетних коштів та зниження цін [5, 10].

Вся інформація про закупівлі, тендери та міжнародні торги країн ЄС міститься в Офіційному віснику ЄС (OJEU) [11], на національних порталах з державних закупівель, а також у місцевій пресі країн-членів ЄС. На порталі «Tenders Electronic Daily» [12], який є електронною версією Додатку до Офіційного вісника і основним джерелом інформації щодо державних закупівель у ЄС, щодня публікується близько 1000 нових оголошень про проведення тендерів. Закупівлі проводяться у формі відкритих торгів, обмежених торгів та переговорної процедури; використовуються електронні каталоги та динамічні закупівлі. Європейська електронна система державних закупівель ePPS охоплює весь цикл закупівель, а саме: спрощені процедури, зашифровані тендери, офіційне відкриття, онлайн-оцінку, електронні аукціони, рамкові угоди, динамічні закупівлі та міні-конкурси, а також публікацію повідомлень про контракти на національних і міжнародних порталах і в газетах (OJEU, Global Tenders, Contracts Finder тощо) [13, 14].

На етапі подачі технічних заявок використовується Єдиний європейський документ про закупівлі (ESPD) – це форма самодекларації, перед введенням якої компанії мають надати підтверджувальні документи щодо можливості брати участь у закупівлі. Передбачено, що повний пакет документів надає переможець тендеру [15].

Стан розвитку електронних публічних закупівель у країні, зокрема в системі охорони здоров'я, визначається рівнем автоматизації окремих етапів закупівельного циклу. Запровадження повного циклу електронних закупівель у країнах ЄС здійснювалося поетапно: з 2016 р. обов'язковою є електронна публікація оголошення про закупівлю, з 2017 р. – подання та прийняття електронних пропозицій через центральну закупівельну організацію, з 2018 р. – обов'язкове подання усіма замовниками електронних пропозицій, з 2019 р. – електронне інвойсування [16, 17].

Слід зазначити, що моделі електронних закупівель в різних країнах мають певні особли-

вості. Так, у Португалії та Великій Британії за користування електронною платформою сплачують замовники, в інших країнах – учасники торгів. Наразі найвищий рівень розвитку системи електронних закупівель відзначається в Австрії, Бельгії, Данії, Італії та Швеції. Так, у Данії ще з кінця 1990-х років використовуються електронні комунікації у закупівлях, зокрема електронне подання пропозицій, оцінка і навіть динамічна закупівельна система (фактично відкрита для всіх електронна рамкова угода) [1].

У більшості країн організацією та контролем державних (публічних) закупівель опікуються профільні міністерства та відомства: в Естонії, Словенії, Іспанії – Міністерство фінансів, в Італії – Міністерство економіки та фінансів, у Фінляндії – Міністерство з питань зайнятості та економіки, у Швеції – національне управління фінансами. В деяких країнах зазначені питання контролюють інші регулятори: у Великій Британії – виконавче агентство при Секретаріаті Кабінету Міністрів, в Данії – Управління з питань конкуренції та захисту споживачів, у Чехії – Міністерство регіонального розвитку, в Латвії – Державне агентство з регіонального розвитку, у Франції – Дирекція урядових закупівель при Міністерстві фінансів, на Мальті – Департамент контрактів Міністерства фінансів, у Нідерландах – центр експертизи державних закупівель при Міністерстві економіки, у Німеччині – Служба закупівель Федерального Міністерства внутрішніх справ. У багатьох країнах створені спеціальні уповноважені органи: в Австрії, Болгарії, у Польщі та Словаччині – Агентство державних закупівель, в Ірландії, Литві, Кіпрі та Хорватії – Управління державних закупівель, в Угорщині – Директорат з питань централізованих послуг, у Греції – Єдине відомство з державних закупівель, в Румунії, Бельгії та Люксембурзі – портал Служби державних закупівель [17].

В Австрії до 2001 р. здійснювалися децентралізовані закупівлі. У 2001 р. в межах реформи прийнято Закон про закупівлі, створено центральну закупівельну організацію – Федеральне агентство з питань закупівель (BBG). Закупівлі здійснюються через е-торги, електронний магазин e-Shop, портал e-Reisen та портал електронного інвойсування, а також е-каталоги у межах рамкових угод. Щорічно державні органи можуть закуповувати понад 1,4 млн видів продукції на суму близько 1,3 млрд євро, заощаджуючи 17,7 %. Медичні закупівлі становлять 13 % від загальної суми закупівель [1].

У Німеччині на державні закупівлі щорічно витрачаються сотні млрд євро, тому вони є впливовим фактором стабільності та розвитку

економіки. За статистикою у Німеччині близько 30 000 замовників, які здійснюють децентралізовані закупівлі через державні і приватні платформи електронних закупівель. Контролює закупівлі Федеральне міністерство економіки і енергетики. Допорогові закупівлі проводяться за спрощеними правилами, для надпорогових закупівель з 16.04.2016 р. обов'язково проводяться електронні торги. У 2017 р. Німеччина оновила Закон про державні закупівлі [18].

У Греції Закон про державні закупівлі та контракти передбачає обов'язкове використання державними органами Національної системи електронних державних закупівель Prometheus для закупівель з оціночною вартістю понад 60 тис. євро. В Італії програма з раціоналізації закупівель в державному секторі здійснюється з 2000 р. Міністерством економіки і фінансів та центральною закупівельною організацією Consip, яка узагальнює потреби центральних органів та проводить відкриті торги з укладання рамкових угод, а також проводить закупівлі через власну електронну платформу. CONSIP також адмініструє е-каталог (www.acquistinretepa.it), який використовується замовниками добровільно для допорогових закупівель. Наразі використовуються повністю електронні процедури закупівель (у т. ч. рамкові угоди), електронний ринок, динамічна система [1].

За останні кілька років налагоджено добровільну співпрацю між країнами ЄС для проведення спільних закупівель у сфері ОЗ. Угоду про спільні закупівлі (JPA) було схвалено Комісією Ради ЄС 10.04.2014 р. та підписано 25 країнами ЄС. Це стосується вакцин, противірусних препаратів, а також медичних контрзаходів для серйозних транскордонних загроз для здоров'я [19].

В Україні система публічних закупівель зазнала значного розвитку. Так, за фінансової підтримки ЄС у 2013 р. був запроваджений Проект «Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС» [20]. Результатами Проекту стало внесення змін до законодавства України у сфері закупівель, створення систем публічних електронних закупівель «Prozorro» та моніторингового порталу публічних закупівель «DoZorro», застосування Єдиного закупівельного словника (Common Procurement Vocabulary – CPV) [21-23].

З 1.08.2016 р. всі процедури закупівель в Україні відбуваються виключно через електронну систему закупівель ProZorro (наразі в системі авторизовано близько 20 електронних майданчиків: Newtend, IZI.Trade, Zakupki.Prom.ua, UBiz, E-Tender, zakupki.com.ua, Zakupivli24, Українська універсальна біржа, ТЕНДЕР-online, SmartTender.biz, Open Tender, Акцепт Онлайн,

Рис. Автоматизація етапів закупівельного процесу в охороні здоров'я

ВСІ ТЕНДЕРИ, Держзакупівлі онлайн DZO, 25/8.АУКЦІОН, Public Bid; Біржа.Онлайн, UPETEM, Tenders Allbiz тощо [24]. Проведення електронних закупівель дозволяє суттєво заощаджувати ресурси – за три роки це близько 86 млрд грн. Українська система електронних закупівель ProZorro визнана однією з найкращих у світі – у 2016 р. отримала міжнародну премію World Procurement Awards 2016 (Лондон), визнана переможцем III щорічної премії ініціативи в сфері відкритого урядування Open Government Awards 2016 (Париж) і рекомендована Європейським банком реконструкції і розвитку (ЄБРР) для впровадження як успішний зразок реформи публічних закупівель.

Реалізацію державної політики у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення здійснює Національна служба здоров'я України, на яку покладено функції замовника за програмою медичних гарантій. З 2015 р. централізовані закупівлі ліків та виробів медичного призначення було передано від МОЗ до міжнародних спеціалізованих організацій (МСО). Наразі через МСО закуповуються ЛЗ за 41 програмою: доросла та дитяча онкологія, туберкульоз, вірусні гепатити В та С,

вроджені імунodefіцити, орфанні та інші тяжкі захворювання. Загалом обсяг централізованих закупівель становить близько 500 найменувань ЛЗ та 700 медичних виробів. У 2018 р. була створена закупівельна агенція МОЗ ДП «Медичні закупівлі України» з метою проведення централізованих закупівель через відкриті торги в системі ProZorro.

Децентралізовані закупівлі здійснюються департаментами та закладами ОЗ за кошти державного та місцевого бюджетів відповідно до річного плану, оприлюдненого в системі ProZorro. Залежно від очікуваної вартості предмету можуть проводитися прямі закупівлі, електронний аукціон через систему ProZorro, конкурентний діалог або переговорна процедура. Номенклатура та обсяги закупівлі ЛЗ визначаються фармакотерапевтичною комісією закладу охорони здоров'я за методом захворюваності або споживання.

Алгоритм здійснення публічних закупівель в охороні здоров'я наведено на рисунку.

Основними напрямками удосконалення системи публічних закупівель в охороні здоров'я є зниження порогів для зменшення кількості зловживань (наразі близько 80 % закупівель

проводяться за спрощеними процедурами як допорогові). Допорогові закупівлі (до 200 тис. грн) доцільно здійснювати через електронний каталог – онлайн-магазин у системі ProZorro, що дозволить ЗОЗ зручно самостійно купувати ЛЗ та ВМП. Наразі також активно впроваджуються рамкові угоди, що дасть можливість підприємству укласти договір з кількома постачальниками терміном до 4 років (для закупівлі одного і того ж товару чи послуги: палива, продуктів харчування, канцелярії, лікарських засобів).

Практика роботи з електронною системою свідчить про певні недоліки та порушення, яких припускаються учасники. Серед них «аномально низька ціна», порушення та зловживання при проведенні допорогових закупівель, зрив закупівель через процедури оскарження тощо.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проведено порівняльний аналіз організації електронних публічних закупівель в охороні здоров'я в Україні та інших країнах СОТ та ЄС. Обсяг державних закупівель в економіці

більшості європейських країн становить 10-15 % ВВП, в Україні – 13 %. В межах ЄС і СОТ створено єдине інформаційне поле та нормативно-правову базу для регулювання публічних закупівель, використовуються національні та міжнародні електронні портали.

Ринок публічних закупівель України розвивається та реформується з метою забезпечення прозорості, відкритості процедур закупівель, економії коштів та уникнення корупційних порушень. Законодавство в сфері публічних закупівель гармонізоване з міжнародними нормами. Вітчизняна електронна система закупівель ProZorro визнана однією з найкращих у світі, але потребує удосконалення нормативно-правового регулювання щодо підвищення відповідальності та професіоналізації користувачів.

Досвід країн ЄС може забезпечити спрощення реалізації багатьох процесів системи державних закупівель в Україні шляхом постійного доопрацювання у зв'язку зі зміною нормативно-правового забезпечення, економічних, соціальних та юридичних процесів.

Конфлікт інтересів: відсутній.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Шатковський, О. П. Електронні державні закупівлі: пошук українського шляху. Портал проекту ЄС «Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС» / О. П. Шатковський, Г. Файвеш [Електронний ресурс]. – Режим доступу : eupublicprocurement.org.ua/e-procurement-finding-a-way-forukraine
2. Integrated Government Procurement Market Access Information (e-GPA) Portal of WTO. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://e-gpa.wto.org>
3. GPA: Opening markets and promoting good governance. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.wto.org/english/thewto_e/20y_e/gpa_brochure2015_e.pdf
4. United Nations Commission On International Trade Law. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uncitral.un.org/>
5. Electronic Public Procurement System (ePPS). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.eurodyn.com/portfolio-item/epps/>
6. Немченко, А. С. Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС : навч. посібник / А. С. Немченко, В. М. Назаркіна, Ю. Є. Куриленко. – Х. : НФаУ, 2018. – 379 с.
7. Про Стратегію реформування системи публічних закупівель (“дорожню карту”). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/175-2016-%D1%80>
8. Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС. Збірник директив ЄС з питань державних закупівель. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eupublicprocurement.org.ua/wpcontent/uploads/2015/02/EU-PP-Directives-Compendium_UKR.pdf
9. Директиви ЄС 2014: Закупівлі в державному секторі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sigmaweb.org/publications/EU-Directives-Public-Sector-Utilities-2014-UA.pdf>
10. Operational principles for good pharmaceutical procurement. WHO, Department of Essential Drugs and Medicines Policy, 1999. – 24 p.
11. Про публічні закупівлі. Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/922-19
12. Official Journal of the EU. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/oj/direct-access.html>
13. Tenders Electronic Daily. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ted.europa.eu>
14. EU Public Procurement Rules 2019. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://iclg.com/practice-areas/public-procurement-laws-and-regulations/eu-public-procurement-rules>
15. Public tendering rules. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://europa.eu/youreurope/business/selling-in-eu/public-contracts/public-tendering-rules/index_en.htm

16. Recommendations for the implementation of open public procurement data. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://opentender.eu/blog/2017-03-recommendations-for-implementation/>
17. Душенька, І. І. Перспективи ринку публічних закупівель Європейського союзу у контексті виходу підприємства на нові ринки збуту / І. І. Душенька, К. О. Кузнецова // Актуальні проблеми економіки та управління. – 2018. – № 12. – С. 1–7.
18. Ткаченко, Н. Б. Електронні публічні закупівлі: досвід країн ЄС та впровадження його в Україні / Н. Б. Ткаченко // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 10 (184). – С. 471–477.
19. Public procurement in Germany. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bmwi.de/Redaktion/EN/Dossier/public-procurement.html>
20. Трудности и возможности, которыми сопровождается оптимизация обеспечения лекарственными средствами в Европейском регионе ВОЗ с помощью эффективных госзакупок. – ЕРБ ВОЗ, 2016. – 106 с.
21. Проект «Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://eupublicprocurement.org.ua/about-project>
22. Міняйло, О. І. Сучасний стан та перспективи розвитку електронних державних закупівель в Україні / О. І. Міняйло, А. М. Костенко // Економічний вісник університету. – 2016. – № 29/1. – С. 135–144.
23. ProZorro. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://prozorro.gov.ua/>
24. DoZorro: Громадський контроль держзакупівель. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dozorro.org>
25. ProZorro інфобокс: центр знань про публічні закупівлі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://infobox.prozorro.org>

REFERENCES

1. Shatkovskiy, O. P., Faivesh, H. (n.d.). *Elektronni derzhavni zakupivli: poshuk ukrainskoho shliakhu. Portal proektu YeS «Harmonizatsiia systemy derzhavnykh zakupivel v Ukraini zi standartamy YeS»*. Available at: <https://eupublicprocurement.org.ua/>
2. *Integrated Government Procurement Market Access Information (e-GPA) Portal of WTO*. (n.d.). Available at: <https://e-gpa.wto.org>
3. *GPA: Opening markets and promoting good governance*. (n.d.). Available at: https://www.wto.org/english/thewto_e/20y_e/gpa_brochure2015_e.pdf
4. *United Nations Commission On International Trade Law*. (n.d.). Available at: <https://uncitral.un.org/>
5. *Electronic Public Procurement System (ePPS)*. (n.d.). Available at: <https://www.eurodyn.com/portfolio-item/epps/>
6. Nemchenko, A. S., Nazarkina, V. M., Kurylenko, Yu. Ye. (2018). *Harmonizatsiia systemy derzhavnykh zakupivel v Ukraini zi standartamy YeS: Navchalnyi posibnyk*. Kharkiv: NFAU, 379.
7. *Pro Stratehiuu reformuvannia systemy publichnykh zakupivel ("dorozhniu kartu")*. (n.d.). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/175-2016-%D1%80>
8. *Harmonizatsiia systemy derzhavnykh zakupivel v Ukraini zi standartamy YeS. Zbirnyk dyrektyv YeS z pytan derzhavnykh zakupivel*. (n.d.). Available at: http://eupublicprocurement.org.ua/wpcontent/uploads/2015/02/EU-PP-Directives-Compendium_UKR.pdf
9. *Dyrektyvy YeS 2014: Zakupivli v derzhavnomu sektori*. (n.d.). Available at: <http://www.sigmaweb.org/publications/EU-Directives-Public-Sector-Utilities-2014-UA.pdf>
10. *Operational principles for good pharmaceutical procurement*. (1999). WHO, Department of Essential Drugs and Medicines Policy, 24.
11. Pro publichni zakupivli. Zakon Ukrainy vid 25.12.2015 r. № 922-VIII. (2015). Available at: zakon.rada.gov.ua/go/922-19
12. *Official Journal of the EU*. (n.d.). Available at: <http://eur-lex.europa.eu/oj/direct-access.html>
13. *Tenders Electronic Daily*. (n.d.). Available at: <http://ted.europa.eu>
14. *EU Public Procurement Rules 2019*. (2019). Available at: <https://iclg.com/practice-areas/public-procurement-laws-and-regulations/eu-public-procurement-rules>
15. *Public tendering rules*. (n.d.). Available at: https://europa.eu/youreurope/business/selling-in-eu/public-contracts/public-tendering-rules/index_en.htm
16. Recommendations for the implementation of open public procurement data. (n.d.). Available at: <https://opentender.eu/blog/2017-03-recommendations-for-implementation/>
17. Dushenka, I. I., Kuznietsova, K. O. (2018). *Aktualni problemy ekonomiky ta upravlinnia*, 12, 1–7.
18. Tkachenko, N. B. (2016). *Aktualni problemy ekonomiky*, 10(184), 471–477.
19. *Public procurement in Germany*. (n.d.). Available at: <https://www.bmwi.de/Redaktion/EN/Dossier/public-procurement.html>

20. *Trudnosti i vozmozhnosti, kotorymi soprovozhaetsia optimizatciia obespecheniia lekarstvennymi sredstvami v Evropeiskom regione VOZ s pomoshchiu effektivnykh goszakupok.* (2016). ERB VOZ, 106.
21. *Proekt «Harmonizatsiia systemy derzhavnykh zakupivel v Ukraini zi standartamy YeS».* (n.d.). Available at: <https://eupublicprocurement.org.ua/about-project>
22. Miniailo, O. I., Kostenko, A. M. (2016). *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, 29/1, 135–144.
23. *ProZorro.* (n.d.). Available at: <https://prozorro.gov.ua/>
24. *DoZorro: Hromadskyi kontrol derzhzakupivel.* (n.d.). Available at: <https://dozorro.org/>
25. *ProZorro infoboks: tsentr znan pro publichni zakupivli.* (n.d.). Available at: <https://infobox.prozorro.org>

Адреса для листування:

61168, г. Харьков, ул. Валентиновская, 4.

E-mail: victory.nazarkina@gmail.com

Національний фармацевтичний університет

Немченко А. С. (ORCID – <http://orcid.org/0000-0003-1601-8881>)

Назаркіна В. М. (ORCID – <http://orcid.org/0000-0002-0767-6180>)

Куриленко Ю. Є. (ORCID – <http://orcid.org/0000-0002-5360-3185>)

Надійшла до редакції 23.09.2019 р.